

Przystanek matura

Zadania i ćwiczenia ułatwiające przygotowanie się do egzaminu maturalnego z języka polskiego

Literatura: wybrane wiersze Juliusza Słowackiego

Tekst 1

Juliusz Słowacki

„Hymn [Smutno mi, Boże!]" (fragment)

I

Smutno mi Boże! Dla mnie na zachodzie
Rozlałeś tęczę blasków promienistą,
Przedemną gasisz w lazurowej wodzie
Gwiazdę ognistą,
Choć mi tak niebo ty złocisz i morze,
Smutno mi Boże!

II

Jak puste kłosy, z podniesiona głową,
Stoję rozkoszy próżen i dosytu,
Dla obcych ludzi mam twarz jednakową,
Ciszę błękitu:
Ale przed tobą głębi serca otworzę,
Smutno mi Boże!

III

Jako na matki odejście się żali
Mała dziecina, tak ja płaczu bliski,
Patrząc na słońce, co mi rzuca z fali
Ostatnie błyski,
Choć wiem, że jutro błysnie nowe zorze,
Smutno mi Boże!

IV

Dzisiaj na wielkim morzu obłąkany,
Sto mil od brzegu i sto mil przed brzegiem,
Widziałem lotne w powietrzu bociany
Długim szeregiem.
Żem je znał kiedyś na polskim ugorze,
Smutno mi Boże!

[...]

Tekst 2

Juliusz Słowacki

„Testament mój” (fragment)

Żyłem z wami, cierpiałem i płakałem z wami;
Nigdy mi, kto szlachetny, nie był obojętny:
Dziś was rzucam i dalej idę w cień — z duchami,
A jak gdyby tu szczęście było, idę smętny.
Nie zostawiłem tutaj żadnego dziedzica
Ani dla mojej lutni, ani dla imienia:
Imię moje tak przeszło, jako błyskawica,
I będzie, jak dźwięk pusty, trwać przez pokolenia.
Lecz wy, coście mnie znali, w podaniach przekażcie,
Żem dla ojczyzny sterał moje lata młode;
A póki okręt walczył, siedziałem na maszcie,
A gdy tonął, z okrętem poszedłem pod wodę...
Ale kiedyś, o smętnych losach zadumany
Mojej biednej ojczyzny, pozna, kto szlachetny,
Że płaszcz na moim duchu był nie wyżebrany,
Lecz świetnościami moich dawnych przodków świetny.
[...]
Lecz zaklinam: niech żywi nie tracą nadziei
I przed narodem niosą oświaty kaganiec;
A kiedy trzeba, na śmierć idą po kolei,
Jak kamienie, przez Boga rzucane na szaniec!
[...]

Tekst 3

Juliusz Słowacki

„Grób Agamemnona” (fragmenty)

Niech fantastycznie lutnia nastrojona
Wtóruje myśli posępnej i ciemnej,
Bom oto wstąpił w grób Agamemnona,
I siedzę cichy w kopule podziemnej,
Co krwią Atrydów zwałana okrutną.
Serce zasnęło, lecz śni. Jak mi smutno!
[...]

Nad drzwiami grobu, na granitu zrębie
Wyrasta dąbek w trójkącie z kamieni,
Posadziły go wróble lub gołębie
I listkami się czarnemi zieleni,

I słońca w ciemny grobowiec nie puszcza;
Zerwałem jeden liść z czarnego kuszczą;

Nie bronił mi go żaden duch ni mara,
Ani w gałązkach jęknęło widziadło,
Tylko się słońcu stała większa szpara
I wbiegło złote, i do nóg mi padło.
Zrazu myślałem, że ten, co się wdziera
Blask – była struna to z harfy Homera;

I wyciągnąłem rękę na ciemności,
By ją ułować i napiąć, i drżącą
Przymusić do łez i śpiewu, i złości
Nad wielkim niczym grobów i milczącą
Garstką popiołów – ale w moim ręku
Ta struna drgnęła i pękła bez jęku.

Tak więc – to los mój na grobowcach siadać
I szukać smutków błahych, wiotkich, kruchych.
To los mój senne królestwa posiadać,
Nieme mieć harfy i słuchaczów głuchych
Albo umarłych – i tak pełny wstrętu...
Na koń! chcę słońca, wichru i tętentu!
[...]

Na Termopilach? – Nie, na Cheronei
Trzeba się memu załamać koniowi,
Bo jestem z kraju, gdzie widmo nadziei
Dla mało wiernych serc podobne snowi
Więc jeśli koń mój w biegu się przestraszy,
To tej mogiły, co równa jest – naszej.

Mnie od mogiły termopilskiej gotów
Odgonić legion umarłych Spartanów,
Bo jestem z krają smutnego ilotów,
Z kraju – gdzie rozpacz nie sypie kurhanów,
Z kraju – gdzie zawsze po dniach nieszczęśliwych
Zostaje smutne pół – rycerzy – żywych.
[...]

O! Polsko! póki ty duszę anielską
Będziesz więziła w czerepie rubasznym,
Póty kat będzie rąbał twoje cielsko,
Póty nie będzie twój miecz zemsty strasznym,

Póty mieć będziesz hygienę na sobie,
I grób – i oczy otworzone w grobie!

Zrzuć do ostatka te płachty ohydne,
Tę – Dejaniry palącą koszulę:
A wstań jak wielkie posągi bezwstydyne,
Naga – w styksowym wykąpana mule,
Nowa – nagością żelazną bezczelna –
Nie zawstydzona niczym – nieśmiertelna.

Niech ku północy z cichej się mogiły
Podniesie naród i ludy przelęknie,
Że taki wielki posąg – z jednej bryły,
A tak hartowny, że w gromach nie pęknie,
Ale z piorunów ma ręce i wieniec,
Gardzący śmiercią wzrok – życia rumieniec.
[...]

Zadanie 1

Odwołując się do tekstu 1., określ, kim jest podmiot liryczny.

.....

Zadanie 2

Odwołując się do tekstu 1., na podstawie poniższych cytatów, określ formę smutku, jaki odczuwa podmiot liryczny.

A.” Jako na matki odejście się żali/Mała dziecina, tak ja płaczu bliski”

.....

B. „Że nie wiem gdzie się w mogiłę położę”

.....

Zadanie 3

Odwołując się do tekstu 1., nazwij poniższe środki stylistyczne i określ, jaki mają wpływ na nastrój wiersza.

A.” Jak puste kłosa, z podniesiona głową,/ Stoję [...]

Środek stylistyczny

.....

B. „Dzisiaj na wielkim morzu obłąkany”.

Środek stylistyczny

.....

Zadanie 4

Odwołując się do tekstu 2., rozstrzygnij, czy podmiot liryczny wypowiada się jako człowiek prywatny. Uzasadnij swoje stanowisko.

Rozstrzygnięcie

.....

Uzasadnienie

.....

Zadanie 5

Odwołując się do tekstu 2., rozstrzygnij, czy podmiot liryczny wypowiada się jako patriota. Uzasadnij swoje stanowisko.

Rozstrzygnięcie

.....

Uzasadnienie

.....

Zadanie 6

Odwołując się do tekstu 2., omów przesłanie, jakie podmiot liryczny kieruje do rodaków.

.....

Zadanie 7

Odwołując się do tekstu 3., wyjaśnij metaforyczny sens odwołania się poety do Homera.

.....

Zadanie 8

Odwołując się do tekstu 3., wyjaśnij, dlaczego poeta porównuje współczesną mu Polskę do Cheronei.

.....

Zadanie 9

Odwołując się do tekstu 3., przedstaw marzenie poety związane z przyszłymi losami ojczyzny.

.....

Zadanie 10

Dokończ zdanie. Wskaż właściwą odpowiedź spośród podanych.

W powyższych fragmentach wierszy Juliusza Słowackiego nie występuje motyw

A. natury.

B. walki za ojczyznę.

C. romantycznej miłości.

ODPOWIEDZI DO ZADAŃ

Zadanie 1

Podmiot liryczny jest pielgrzymem, który przebywa z daleka od ojczyzny.

Zadanie 2

A. dziecięcy żal.

B. zatroskanie o przyszłość

Zadanie 3

A. porównanie.

B. metafora.

Nastrój wiersza wypełniony jest smutkiem, bezradnością, brakiem nadziei, nostalgią za ojczyzną.

Zadanie 4

Rozstrzygnięcie: Tak, podmiot liryczny wypowiada się jako człowiek prywatny.

Uzasadnienie: Podmiot liryczny wyraża żal, że jego imię może zostać zapomniane, gdyż nie ma nikogo, kto by je dziedziczył.

Zadanie 5

Rozstrzygnięcie: Tak, podmiot liryczny wypowiada się jako patriota.

Uzasadnienie: Podmiot liryczny mówi, że poświęcił swoją młodość dla ojczyzny, nie opuścił jej w potrzebie, podkreśla wypełnienie obowiązków wobec narodu.

Zadanie 6

Podmiot liryczny zachęca współczesnych sobie rodaków, aby pomimo trudności i niesprzyjających okoliczności, podjęli pracę i walkę na rzecz ojczyzny.

Zadanie 7

Przywołując postać Homera, poeta wyraża pragnienie, aby jego poezja budziła takie emocje i odczucia jak utwory starożytnego twórcy, aby mogła oddziaływać na rodaków.

Zadanie 8

Cheronea to symbol klęski i zniewolenia. Polska została porównana do Cheronei, ponieważ naród polski utracił niepodległość jak i nadzieję na jej odzyskanie.

Zadanie 9

Poeta marzy, że Polska odzyska niepodległość i wtedy będzie to monolityczny posąg, silny i odporny na zniszczenie.

Zadanie 10

C